

Guy Janssens & Kris Steyaert (m.m.v. Bernard Pierret), *Het onderwijs van het Nederlands in de Waalse provincies en Luxemburg onder Koning Willem I (1814-1830). Niets meer dan een boon in een brouwketel?*, Brussel, VUB Press, 2008, 463 pp., ISBN 978 90 5487 456 0 (Onbekend Taalverleden. Studies in historische sociolinguïstiek, nr. 1)

Historici die het eerste hoofdstuk van dit boek doornemen, waarin de maatschappelijk-politieke context wordt weergegeven, schrikken weleven. Het is op z'n zachtst gezegd nogal frustrerend om de zuidelijke geschiedenis van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden en van de opstand van 1830 geschetst te zien op basis van auteurs uit de negentiende en de eerste helft van vorige eeuw, terwijl de hedendaagse gereputeerde kenners van de periode, zowel uit Nederland als uit België, nauwelijks geciteerd of gebruikt worden. Guy Janssens, hoogleraar historische taalkunde en Kris Steyaert, hoofddocent Nederlandse letterkunde, beiden in Luik, plaatsten zichzelf daardoor in een zwakke positie, aangezien ze hun bevindingen onvoldoende kunnen toetsen aan of doen aansluiten bij de recente(re) visies op het staatsbestel van en de natievorming onder Willem I.

Maar dit neemt niet weg dat hun bevindingen op zich nuttig en interessant zijn. Zo is het zeker een verdienste te noemen dat ze een thema aan bod laten komen dat tot hertoe vrijwel verwaarloosd is gebleven: het taalbeleid van Willem I in Wallonië, Luxemburg en in de tweetalige gebieden. Ze analyseren deze taalpolitiek hoofdzakelijk op basis van oudere werken (Sluys en De Jonghe) maar vullen zewelaan met recentere artikelen met lokaal bronnenmateriaal, waardoor ze toch een helder beschrijvend overzicht tot stand brengen. De laatste hoofdstukken van hun boek bevatten echter de meest vernieuwende onderdelen. Daarin richten ze hun aandacht namelijk op het taalverwervingsproces zelf, op

de didactiek, de leermiddelen en hun auteurs. Deze onderdelen steunen trouwens op heel wat origineel bronnenonderzoek in verschillende bibliotheken.

Aan meer dan één thema uit de historiografie van het Verenigd Koninkrijk levert dit boek dan ook leerrijke bijdragen. Zo bevestigt het hoofdstuk over het taalbeleid in Frans- en Duitstalige gebieden het beeld dat we van Willems taalpolitiek al hadden. Beducht voor de politieke gevolgen, schakelt de vorst een soepel beleid in, zonder harde aanpak, en wordt er slechts een langetermijnproces in het vooruitzicht gesteld. Tegelijkertijd wordt er veel belang gehecht aan de vernieuwing van het onderricht zelf, aan de opleiding van de leerkrachten en aan de moderne leermethodes. Deze globale strategie blijkt dus ook duidelijk ingeschakeld te worden bij het aanleren van het Nederlands als tweede taal. Bij de weerstand die de introductie van het Nederlands in de Waalse steden ondervindt, blijven de auteurs terecht uitvoerig stilstaan. Omdat het Nederlands helemaal onderaan de prestigeladder staat en onmogelijk tegen het Frans kan optornen, wordt de taal vooral als een volwaardige cultuurtaal met een rijke traditie gepromoot. Toch blijft de belangstelling gering en de bereidheid om deze 'minderwaardige' taal te leren erg beperkt. Enkel als er carrièreplanning mee gemoeid is, stijgt de belangstelling. En dat brengt ons bij de taalbarrière waarvoor de Franstaligen zich geplaatst zien als ze in de hogere regionen van het staatsapparaat willen opklimmen. Wie Nederlands kent, heeft immers voorrang en als er vanuit Wallonië contacten met Den Haag moeten gelegd worden, dan dienen die ook in het Nederlands te gebeuren. Taal is er dus vooral de oorzaak van dat Walen weinig interessante carrières kunnen uitbouwen. Heftig verzet tegen deze taalpolitiek komt dus begrijpelijkerwijs vooral uit de Waalse steden. Uit een inhoudsanalyse die ik aan de hand van de oppositiepers maakte, had ik dat trouwens

ook al kunnen opmaken. Beweren dat de taalpolitiek in 1830 slechts een ondergeschikte rol speelde, zoals Lode Wils stelt, is na de talloze concrete gegevens die dit boek ons verstrekt, dan ook nog moeilijk staande te houden.¹

Maar de belangrijkste bijdrage van Janssens en Steyaert tot onze kennis van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden heeft m.i. betrekking op de analyse van de groep binnen de elite die zich ook in Wallonië en Luxemburg toelegt op het aanleren en op de verspreiding van het Nederlands. Het gaat in totaal om een honderdtal instellingen, die naast de Luikse universiteit, voornamelijk uit middelbare scholen bestaan, want het lager onderwijs neemt nauwelijks deel aan de beweging. Een honderdtal opgeleide leraren is soms intensief met dit tweedetaalonderwijs bezig. De systematische zoektocht naar de leerboeken, grammatica, bloemlezingen en literatuurgeschiedenissen, laat bovendien zien dat het om een rijke oogst gaat: het aanbod is groot, de herdrukken talrijk en voor auteur en uitgever zijn het bloeiende zaken. Die auteurs vervullen ook perfect de natievormende rol die van hen verwacht wordt. Te meten aan de inhoud van hun werken doen sommigen dat zelfs met veel overtuiging. Culturele verenigingen dragen er mee zorg voor dat de werken verspreid worden. Gelijkaardig onderzoek naar leermiddelen en hun auteurs in de Vlaamse steden en in Brussel moet dus dringend gebeuren, want zo zullen we alleszins een scherper beeld kunnen krijgen van deze zuidelijke culturele elite en ook vakkundiger de band kunnen leggen naar het orangisme en de Vlaamse beweging na 1830.

De auteurs poogden dat in het besluit voor hun groepje van auteurs te doen, maar wegens hun gebrek aan kennis van de literatuur over het postrevolutionaire België slaan ze de bal meermaals mis. Luik kan niet zomaar afgedaan worden als een antiregeringsbolwerk. Hoe anders verklaren dat er tussen 1831 en 1836 een orangistische stroming politiek heel actief was? Dat de Waal Jottrand later de Vlaamse beweging zal opzoeken, weten we. Maar moet daarom zijn centrale rol in de revolutie verzwegen worden? De studies over het Bergense orangisme hadden de auteurs er dan weer van op de hoogte gebracht dat één van hun centrale figuren, Raingo, in dat milieu gedurende meerdere jaren een spilfiguur was. Nogmaals: daar waar het de samenwerking tussen historici en letterkundigen betreft, is dit boek een gemiste kans, maar toch mogen ook de historici tevreden zijn dat ze voortaan over talrijke nieuwe gegevens beschikken over de gebruikte leermiddelen en hun natievormende inhoud, over de activiteiten en de productie van de auteurs en dat de specificiteit van de taalpolitiek in het zuiden voortaan veel beter tot haar recht komt.

[Els Witte]

1. E. Witte, Het natiebegrip in het zuidelijke krantendiscours aan de vooravond van de Belgische opstand, in: *BMGN*, jg. 121, 2006, nr. 2, pp. 222-239. L. Wils, 1830: van de Belgische protonatie naar de natiestaat, in: *Wetenschappelijke tijdingen*, jg. 66, 2007, nr. 3, pp. 209-214 en nr. 4, p. 319. Hernomen in L. Wils, *Van de Belgische naar de Vlaamse natie. Een geschiedenis van de Vlaamse beweging*, Leuven, 2009, pp. 45-47 en p. 70.